

1944-1983

1944

Joi 21 septembrie 1944 apare „Scinteia”, „organ al Comitetului Central al P.C.R.”, 4 pagini, 10 lei. Articolul de fond spune, printre altele : „După două decenii de adîncă ilegalitate, după două decenii de terorizare crîncenă, de arestări de redactori, de colaboratori și difuzori, de schingiuri, grele condamnări și asasinări, apare „Scinteia”. Timp de douăzeci de ani, „Scinteia”, tipărită în mici tipografii ilegale, urmărită pas cu pas de dușmanii poporului român, a fost port-drapelul năzuințelor de libertate și democrație ale poporului nostru... „Scinteia” apare pentru prima dată legal. „Scinteia” este organizatorul și mobilizatorul clasei muncitoare, al fără-nimii, al intelectualilor, al ofițerilor și soldaților. „Scinteia” este ziarul de apărare a intereselor celor ce muncesc cu brațele și cu mintea. „Scinteia” este ziarul de luptă pentru un război hotărît contra dușmanului din afară și dinăuntru. „Scinteia” este ziarul de luptă pentru democratizarea țării”.

La trei zile după apariție, oficiosul comunist primea un avertisment din partea cenzurii, pentru că cerea „curățirea armatei de elementele fasciste și profasciste”.

— Și ce-o să faceți acum ? — îl întreb pe amicul despre care știu că lucrează în redacție.

— O să cerem curățirea cenzurii de elementele fasciste și profasciste.

1950

Scriu un articol, încîntat, în „Flacăra”, despre 40 de piese noi. Altea s-au anunțat la Comitetul Repertoriilor din Ministerul Artelor. Vreo treizeci am citit (ori) văzut pe scenă. Salut debutanții — printre ei Francisc Munteanu, Titus Popovici (Inimă pe culmi) — și scriitorii care abordează pentru prima oară drama : Laurențiu Fulga, Maria Hanuș, Sasa Pană. Unii autori îmi inspiră încredere. Alții, mai puțin (P. Adrian, Nell Cobar, I. Atanasiu-Atlas, Gh. Costăchescu etc.). Totuși, trebuie să-i încurajăm, să vină cît mai mulți spre scenă.

Sînt însă înștiințat, de redactorul-șef, vădit îngrijorat, să mă prezint imediat la un for politic central, unde „se va avea o discuție cu dumneata, că prea ai făcut-o de oaie”.

Mă înfățișez tovarășului în chestiune, care-mi explică răbdător, dar autoritar — într-o discuție, ca să zic așa, monologată — că am exagerat „nepermis” situația dramaturgiei, că de fapt „stăm destul de rău”, iar unele dintre piesele citate „n-au suficient spirit partinic”. Mustarca e blindă, însă continuă, fără drept de apel, arătîndu-mi-se că „pe viitor trebuie să te pui la curent din punct de vedere ideologic”. Caut să replic că unele dintre piesele citate de mine se și reprezintă — chiar în Capitală — fiind apreciate în toată presa, inclusiv de „Scinteia”. „Se poate — mi se spune —; dar nu vorbim aceeași limbă. Noi te criticăm pentru aglomerare, pentru cifra excesivă și lipsa spiritului critic, iar dumneata întorci vorba în altă parte”. Mi se întinde, de despărțire obligată, o mină rece.

La redacție am parte de o ședință (însă blajină) cu redactorul-șef și

cu adjuncții săi, în care sint bătut părintește, cu vorbe aspre și cu sublinieri de „erori în text” (pe care-l văzuseră, toți, înainte de publicare). „Ce-s astea — sint întrebat — laudele la adresa piesei lui Mircea Ștefănescu. Acum 30 de ani, care e o lucrare paseistă? Ce înseamnă „datoria patriotică a teatrelor de a valorifica literatura dramatică originală”? De unde ai informația că „poporul muncitor iubește și prețuiește piesele noi”? Și de ce pui dumneata în gura muncitorilor cerința ca autorii să scrie „comedii de tip nou?””. Încerc să explic, la ultima observație, că nu „pun” nimic „în gura muncitorilor”, ci că spectatori-muncitori au formulat o atare cerință, în consfătuirile cu publicul care au avut loc, de pildă, la Bacău (pe marginea spectacolului Cumpăna), după reprezentația cu Medicul de plasă la Petroșani, la aceea cu Minerii la Cluj etc., după cum se și scrie negru pe alb chiar în articolul incriminat. Sint întrebat dacă i-am auzit chiar eu pe acel spectatori. Sigur, în două dintre aceste împrejurări m-am aflat personal. Mi se replică: „noi nu trebuie să scriem chiar tot ce se spune”.*

După ce-și fac toți tacimul, mi se zimbește pe sub mustăți și sint indemnnați să povestesc cum a fost „întrevederea”. Se tace mult. Mi se dă un avertisment verbal și sfatul „să-ți mai crești nivelul”.

1958

Ion Iancovescu își bea, melancolic, cafeaua și-mi spune că pleacă la Bacău, să pună în scenă Napoli, orașul milionarilor de Eduardo De Filippo.

— E un gest admirabil — zic. Atît de puțini regizori bucureșteni se duc să ajute teatrele din regiuni...

— Eu mă duc la Bacău — spune artistul, încet — fiindcă aici nu mă vrea nimeni, nu mă mai cheamă nimeni.

* După 33 de ani primesc o observație asemănătoare din partea colegului Ion Cristoiu, referitoare la același pasaj al articolului meu — observație făcută, evident, de pe alte poziții. În serialul prin care încearcă, în mod interesant, să reconstituie istoria literaturii dramatice contemporane din extrase de presă provenind aproape exclusiv din ziarele și revistele de orientare comunistă ale deceniilor cinci-șase, confratele se ocupă, la un moment dat (vezi „Teatrul” nr. 7—8/1983, p. 170) și de articolul meu 40 de piese, care nu era deloc una „din aceste pledoarii” (pentru satiră — de care se ocupă I. C.; n.n.) și nu reprezenta unul „din obișnuitele apeluri la autorități extraliterare”, adică la muncitori. E un fals involuntar; eu nu făceam decît să relatez (în treacăt) că „muncitorii-participanți (la consfătuirile amintite — n.n.) i-au afirmat marea bucurie de a vedea asemenea spectacole. Ei au cerut de la autorii noștri să-și intensifice munca de creație, să lucreze și la înfăptuirea unor comedii de tip nou. Să lovească prin aceste comedii... etc.”

Dealtfel, tot pasajul ulterior din articolul colegului I. C. e discutabil sub raportul conformității cu realitatea. „Perioada 1947—1953” n-a cunoscut „o slabă dezvoltare a satirei”, cum ni se spune acum, și nu e epoca în care „nimeni nu are curaj să publice un manuscris satiric”. Acum au apărut un număr de comedii noi, firește de calitate și orientări estetice variu — ca și în alte epoci, ca și acum — referindu-se la ziua de ieri și la actualitate, comedii într-un act, în două, în trei, semnate de Victor Eftimiu, Al. Kirilășescu, Tudor Mușatescu, Alexandru Șahighian (*Domnul director general, Calul troian, Pensiunea doamnei Stamate*), Tudor Șoimaru, Mircea Ștefănescu (*Micul infern* — 1948), Ion Luca, Aurel Baranga (*Bal la Făgădău, Mielul turbat*), Ionel Țăranu, Ionel Lazaroneanu, Gheorghe Costăchescu, Sütö András și Hajdu Zoltán (*Mireasa descultă*), H. Nicolaide și Pulu Maximilian, Gheorghe Martiniuc și alții, printre care și autori din provincie. Un anume recul al comediei satirice, este un fenomen caracteristic unei perioade mai tirzii (aproximativ 1953—1956). Chiar „triumful Mielului turbat”, cum îl numește (legitim) I. Cristoiu, e al anului 1952, cînd a fost scrisă piesa. De la această comedie, lui Baranga i-au trebuit șapte ani ca s-o scrie pe următoarea, *Siciliana*.

Zaharia Stancu mă vede în anticamera biroului său directorial — unde îl așteptam pe Sică Alexandrescu — mă poartă la el, îmi citește câteva pagini (admirabile) dintr-un roman, pe urmă mă întreabă dacă-mi place repertoriul pe 1965/66. Îi spun că nu-l cunosc; de aceea îl și rugasem pe primul-regizor să mă primească, să-l aflui.

— Uite — zice — netezind o foaie : Vlaicu-Vodă, Doamna lui Ieremia de Iorga, o evocare a lui Vasile Alecsandri.

— Cum se numește ? — întreb.

— E de Mircea Ștefănescu. Deocamdată știm numai despre ce e vorba în ea. Dar va fi. Trandafirii roșii de Bârsan, Regele moare de Eugen Ionescu, Vedere de pe pod de Arthur Miller. Asta vrea neapărat s-o pună Sică... S-o pună, dacă vrea neapărat... Dacă vrea el neapărat s-o pună, s-o pună...

— E o piesă gravă, frumoasă...

— Se poate. Pe urmă : Din jale se-ntrupează Electra de O'Neill... Finși a ales-o. Troienele de Euripide, în versiunea lui Sartre. Faust de Goethe, Thomas Becket de Anouilh.

— Păi unde vor încăpea toate ?

— La Sala Comedia. Toate, la Comedia. Iar la Studio : un spectacol dedicat lui Vasile Alecsandri. Tezaurul lui Justinian de Al. Voitin. E prima lui comedie. Patima roșie de Sorbul. Dansul milioanei de Victor Eftimiu. Dinu Păturică de Ion Pillat și Adrian Maniu. După Filimon.

— Adaptările după romane reușesc arareori.

— Uneori reușesc. E vorba de doi scriitori buni. Euripide de Jean Anouilh. Nunta însingurată de Lorca. Don Juan de Max Frisch.

Mă uit surprins la listă :

— Sunt 18 premiere !

— Da. 18.

— Într-un an ?

— În măsura în care scrieri dramatice originale nu vor veni să se adauge. Ori să scadă numărul.

Întreb din nou :

— Toate 18 într-o singură stagiune ?

— Ascultă : un Teatru Național, ca al nostru, nu-și poate face repertoriul pe un an. Ci pe o durată mai lungă. Așa ne putem limpezi și fixa toate sarcinile... Ori cât mai multe dintre ele. Important e să avem o perspectivă largă. Și să găsim un ritm bun de lucru. Vom reprezenta în 1965/1966 o bună parte dintre piesele pe care ți le-am enumerat. Dar altă parte trebuie să intre în pregătire. Deci, tot acum ne apucăm de ele.

Apoi, arătând cu degetul carnetul în care notez :

— Să nu publici, deocamdată, nimic din ce ți-am spus.

— Ar fi, așa, ca un mic interviu...

— Nu... Nu.

— Atunci, fiți amabil și scrieți pentru „Contemporanul“ un articol programatic.

— Mai degrabă. Poate.

— Aș vrea ca, peste ani, toți directorii din țară să-și regăsească plat-formele-program în revista noastră.

— Ehe, he... Peste ani... Dacă ăia de-atunci vor avea vreme... He, he...

La 14 septembrie, stagiunea Naționalului se deschide la „Comedia“ ; iar la 15, la Studio. La 1 octombrie, Zaharia Stancu semnează, în pagina intitulată „Către spectator“, articolul O nouă stagiune, care se încheie cu cuvintele : „Stagiunea noastră începe, a început, în atmosfera de mare bucurie pe care ne-a dăruit-o tuturor declarația tovarășului Nicolae Ceaușescu, de la tribuna Congresului al IX-lea al Partidului Comunist Român, în care s-a spus că, în următorii ani, ai noului Plan Economic, se va înălța clădirea Teatrului Național“.

La deschiderea cursurilor, la Institutul „Caragiale“, îi se spun studenților cuvinte calde, îi se dau sfaturi, multe și, desigur, bune sfaturi, povești, îndemnuri. Le vorbesc profesorii Costache Antoniu, Eugenia Popovici, Mihnea Gheorghiu, Octavian Gheorghiu. Spre satisfacția tuturor, în prezidiul adunării se află, ca invitat, Liviu Ciulei, directorul Teatrului „Bulandra“ (n-a fost niciodată profesor la Institut), și Eugen Mandric, directorul Studioului cinematografic „București“.